

Hoe gaat het met het VN-verdrag handicap?

Rapport 2022:
Het beschermen van rechten
voor mensen met een beperking

College voor
de Rechten
van de Mens

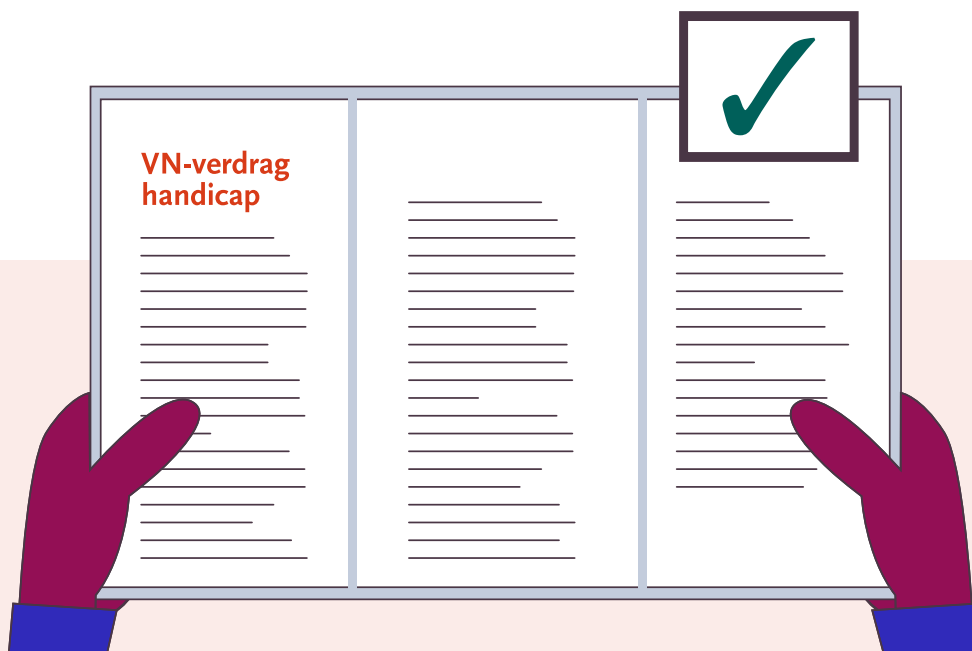

In juli 2016 heeft de regering van Nederland het VN-verdrag handicap goedgekeurd. In het VN-verdrag staat wat de regering moet doen. Zodat mensen met een beperking kunnen leven net als ieder ander.

De regering maakt hier afspraken over. Bijvoorbeeld met gemeenten, bedrijven of organisaties. Het College voor de Rechten van de Mens kijkt of iedereen zich aan het VN-verdrag houdt.

Rapport

Het College maakt ieder jaar een rapport. Hierin staat hoe het met de afspraken gaat. Dit rapport gaat over het beschermen van rechten voor mensen met een beperking. En over de rechten die hierbij horen: eigen regie, meedoen en toegankelijkheid. In het VN-verdrag handicap gaat artikel 13 over dit onderwerp. Daar staat dat mensen toegang tot de rechter moeten hebben.

Het recht op toegang tot de rechter

Mensen met een beperking moeten kunnen leven als anderen.
Zij moeten zelf voor hun recht kunnen opkomen.
Bijvoorbeeld door een klacht in te dienen bij de gemeente of UWV.
Of door naar de rechter te gaan.
Zoveel mogelijk zonder hulp van anderen.
Dit is het recht op toegang tot de rechter.

Bezwaar maken, een klacht indienen en naar de rechter gaan
kan ingewikkeld zijn.
Mensen zijn door hun beperking vaak afhankelijk van de overheid
of een zorgaanbieder.
Zij hebben te maken met veel verschillende wetten en regels.
Die lastig zijn te begrijpen.
Toch moeten mensen kunnen opkomen voor hun recht.
En begrijpen wat hun rechten zijn.
De regering moet hier voorzieningen voor maken.

Mensen met een beperking merken dat zij vaak niet begrepen worden.
Bijvoorbeeld door een rechter of een politieagent.
Daarom is het belangrijk dat mensen die werken in het recht
een training krijgen.
Ook politie en mensen die in de gevangenis werken.
Over het VN-verdrag handicap en mensen met een beperking.
Zodat zij hen beter herkennen en op hun rechten letten.
Mensen met een beperking moeten meedenken over deze training.

Ook moeten mensen met een beperking kunnen werken in het recht.
Daar moet de regering voor zorgen.

Zelf opkomen voor je rechten

Eigen regie

Mensen met een beperking hebben dezelfde rechten als andere mensen. Zij hebben eigen regie en nemen zelf besluiten. Zij kunnen naar de rechter gaan als zij dat willen. Als het nodig is, krijgen zij daarbij ondersteuning.

Iedereen in Nederland heeft recht op rechtsbijstand. Dat betekent dat mensen hulp kunnen krijgen van een advocaat. Een advocaat kent de regels van het recht. En helpt mensen om voor hun rechten op te komen. Bijvoorbeeld wanneer zij ergens van verdacht worden. Maar ook als zij het niet eens zijn met een besluit van een zorginstelling.

Zo is het nu

Mensen met een beperking vinden dat zij niet altijd voor hun recht kunnen opkomen.

De wetten en regels zijn ingewikkeld.

Het is onduidelijk hoe zij voor hun recht op kunnen komen.

Medewerkers van de overheid gaan niet goed met hen om.

Mensen met een beperking voelen zich niet serieus genomen.

Zij voelen stress om voor hun rechten op te komen.

Dit vindt het College

- Mensen die bij de overheid werken moeten een training krijgen.
Zij moeten de rechten van mensen met een beperking kennen.
Zodat zij beter omgaan met mensen met een beperking.
- Gemeenten, het UWV, rechters en zorgaanbieders moeten duidelijke informatie maken.
Zodat mensen met een beperking weten hoe zij voor hun recht op kunnen komen.
Hoe zij bezwaar kunnen maken tegen een beslissing.
En hoe het verder gaat.

Arrestatie en verhoor

Mensen met een beperking krijgen wel eens te maken met politie. Zij worden soms gearresteerd of ondervraagd (verhoord). Dit zijn vaak mensen met een (licht) verstandelijke beperking (lvb). Als zij te maken krijgen met het strafrecht, heten zij 'kwetsbare verdachten'. Dit betekent dat zij extra bescherming nodig kunnen hebben. Daar zijn afspraken over gemaakt.

Mensen met een (l)vb moeten bij de politie meteen een advocaat krijgen. Zij mogen niet eerst worden verhoord. Er zijn speciale verhoorders voor mensen met een (l)vb. En soms is er een speciale aangepaste ruimte voor het verhoor. Zonder veel prikkels. Zodat mensen rustig kunnen praten.

Verhoren van mensen met een (l)vb moeten worden opgenomen. Met beeld en geluid. Zodat kan worden gekeken of het verhoor eerlijk is gegaan. Dat mensen niet zijn gedwongen om iets te bekennen. Omdat zij onder druk werden gezet. Of omdat zij het gesprek niet begrepen. Soms is het niet duidelijk dat iemand een (l)vb heeft. Dan moet toch het verhoor worden opgenomen.

Zo is het nu

Er is extra aandacht voor mensen met een (I)vb bij de politie of de rechtbank.

Er zijn hulpmiddelen ontwikkeld voor het omgaan met mensen met een (I)vb.

Zoals regels voor verhoor.

Er zijn extra hulpmiddelen voor mensen met een (I)vb.

Zoals een app die moeilijke woorden uitlegt.

En praatplaten voor kinderen.

Filmpjes op YouTube leggen uit hoe iets gaat op het politiebureau of in de rechtbank.

Het is niet duidelijk of deze extra aandacht werkt.

En of politiemensen, advocaten en rechtbanken deze hulpmiddelen kennen en gebruiken.

Het wordt nog niet gemeten.

Er bestaan trainingen voor politiemensen.

Maar deze zijn vaak niet verplicht.

De politie regelt een advocaat voor mensen met een (I)vb op het politiebureau.

Soms zijn mensen wel verdacht, maar hoeven zij niet op het politiebureau te zijn.

Zij moeten zelf een advocaat regelen.

Dit vindt het College

- Politiemensen en advocaten moeten een verplichte training krijgen.
- De training moet meerdere keren worden gegeven.
- Er moet een korte vragenlijst zijn om te kijken of iemand een (I)vb heeft.
- Alle mensen met een (I)vb die contact hebben met de politie moeten een advocaat krijgen.
Dus ook als mensen thuis verdacht zijn.
- Advocaten moeten in hun opleiding al leren over mensen met een beperking.
- Informatie voor verdachten moet toegankelijk en begrijpelijk zijn.

Bezwaar maken: gemeenten en UWV

Mensen met een beperking hebben ondersteuning nodig.
De gemeente helpt om zelfstandig thuis te kunnen wonen.
Het UWV helpt bij werk of naar school gaan.
Gemeenten en UWV zijn dus heel belangrijk voor mensen met een beperking.
Zij zorgen dat zij kunnen leven als anderen.

Gemeenten en het UWV nemen elke dag besluiten.
Soms zijn mensen met een beperking het niet eens met deze besluiten.
Zij kunnen dan bezwaar maken.
Dan moet er gekeken worden of de beslissing volgens de regels is.
En of de beslissing redelijk is en past bij de situatie.
Bezwaar maken is gratis.
Er is geen advocaat bij nodig.
Een gratis cliëntondersteuner kan helpen bij bezwaar tegen de gemeente.
Gemeenten moeten de cliëntondersteuner aanbieden.
Mensen die bezwaar maken mogen er nooit slechter van worden.

Zo is het nu

Bezwaar maken is vaak moeilijk.

Er is geen toegankelijke informatie.

Daarom is het niet duidelijk welke rechten mensen hebben.

En wat mensen moeten doen om voor hun recht op te komen.

Niet alle gemeenten bieden een onafhankelijk cliëntondersteuner aan.

De cliëntondersteuner die er wel is, helpt mensen soms niet goed.

Omdat de regels ook voor de cliëntondersteuner onbekend zijn.

Het UWV biedt geen cliëntondersteuning.

Mensen met een beperking zouden dat wel willen.

Veel gemeenten leren hun medewerkers niets over mensen met een beperking.

Dit vindt het College

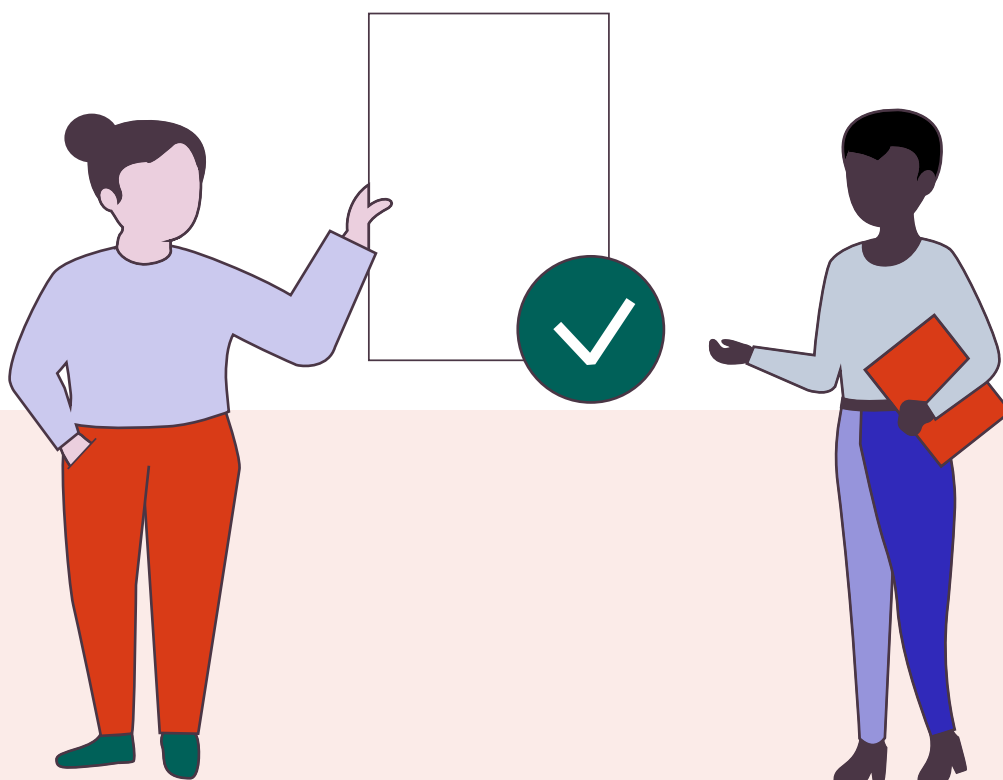
- Alle gemeenten moeten cliëntondersteuning aanbieden.
- Ook moet er gekeken worden of het UWV cliëntondersteuning kan aanbieden.
- De regering moet de hulp van een advocaat goed regelen.
- Informatie over wetten en regels moet toegankelijk zijn.
- Gemeenten moeten weten wat mensen nodig hebben om bezwaar te kunnen maken.

Klacht indienen in verplichte en onvrijwillige zorg

Soms kan gedrag gevaarlijk zijn voor anderen of voor mensen zelf. Het kan zijn dat mensen dan zorg krijgen zonder dat zij daarom vragen. Dit heet verplichte of onvrijwillige zorg. Deze zorg is geregeld in twee wetten. De Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) is voor mensen met een psychische stoornis. De Wet zorg en dwang (Wzd) is voor mensen met een verstandelijke beperking of dementie. Verplichte en onvrijwillige zorg is er om gevaar weg te nemen. Het mag alleen als het echt niet anders kan.

Verplichte en onvrijwillige zorg is ingrijpend bij veel mensenrechten. Zoals het recht op vrijheid en veiligheid. Of het recht op bescherming van het eigen lichaam en de eigen gedachten. En het recht op de best haalbare gezondheid.

Mensen moeten altijd zelfstandig op kunnen komen voor hun rechten. Ook wanneer zij te maken hebben met verplichte en onvrijwillige zorg.

Zo is het nu

Als mensen het niet eens zijn met verplichte en onvrijwillige zorg, kunnen zij een klacht indienen.

Mensen met een beperking vinden het lastig om een klacht in te dienen.

Het is onduidelijk waar en hoe dat moet.

Mensen hebben recht op hulp van een cliëntvertrouwenspersoon of een patiënten-vertrouwenspersoon.

Deze hulp krijgen zij niet altijd.

Zij weten niet dat deze hulp er is.

Of de hulp wordt tegengehouden door hun zorginstelling of door hun mentor.

Er zijn veel verschillende klachtencommissies.

Met veel verschillende klachtregelingen.

Dit vindt het College

- Het indienen van een klacht moet makkelijk zijn.
- De regering moet de hulp van een advocaat goed regelen
- Informatie hierover moet toegankelijk zijn.
- Er moet een centraal punt zijn waar toegankelijke informatie is te krijgen.
- Zorgorganisaties moeten samenwerken met cliëntorganisaties bij het maken van regels.
- Er moeten altijd vertrouwenspersonen beschikbaar zijn voor hulp en advies.
- Mensen met een beperking moeten weten dat zij een vertrouwenspersoon om hulp kunnen vragen.

Naar de rechter gaan

Soms helpt bezwaar maken of een klacht indienen niet.
Mensen kunnen dan naar de rechter gaan.
De rechter kijkt dan of anderen zich hebben gehouden
aan de rechten van mensen met een beperking.

Iedereen heeft het recht op toegang tot de rechter.
Een rechter is onpartijdig en onafhankelijk.
De rechter zorgt ervoor dat voor iedereen dezelfde regels gelden.

Mensen hebben recht op hulp van een advocaat.
Mensen die zelf geen advocaat kunnen betalen, krijgen toch een advocaat.
De advocaat wordt dan betaald door de regering.

Zo is het nu

Het is moeilijk om naar de rechter te gaan.
Er is geen toegankelijke informatie.

Niet alle gerechtsgebouwen zijn helemaal toegankelijk
voor alle mensen met een beperking.
Meestal zijn ze toegankelijk voor mensen met een rolstoel.
Maar ze hebben bijvoorbeeld niet altijd ringleiding voor slechthorenden.

Er zijn regels voor toegankelijke websites van de overheid.
Er zijn andere regels voor websites van advocaten.
Niet alle websites zijn toegankelijk voor iedereen.

De Nederlandse Gebarentaal (NGT) is een officiële taal.
Dat betekent dat mensen bij een rechtszaak deze taal mogen gebruiken.
Een gebarentolk wordt betaald door de regering.
Niet alle gebarentolken mogen in een rechtszaal werken.
Het is niet duidelijk of er genoeg tolken zijn.

Mensen met een (licht) verstandelijke beperking worden niet altijd herkend.
Zij missen hierdoor passende rechtshulp.
Steeds meer hoorzittingen worden online gevoerd.
Voor sommige mensen met een beperking is dit goed.
Maar voor andere mensen met een beperking niet.
Er zijn geen duidelijke regels voor.

Dit vindt het College

- Informatie over naar de rechter gaan moet toegankelijk zijn.
- Er moet meer geld komen voor rechtsbijstand.
- Er moet worden uitgezocht welke hulp nodig is om naar de rechter te gaan.
Hier moet de overheid naar kijken, samen met advocaten en met organisaties van mensen met een beperking.
- Er moeten genoeg tolken gebarentaal zijn in de rechtszaal.
- Er moeten afspraken komen voor hoorzittingen via internet.
- Gerechtsgebouwen moeten voor iedereen toegankelijk zijn.
- Informatie over de toegankelijkheid van gerechtsgebouwen moet te vinden zijn.
- Rechters en advocaten moeten in hun opleiding leren over het VN-verdrag handicap.
En over hoe zij moeten omgaan met mensen met een beperking.
- Mensen die werken in de rechtszaal moeten altijd een training volgen.
Over het herkennen van en omgaan met mensen met een beperking.
Deze training moet meerdere keren worden herhaald.
En mensen met een beperking moeten betrokken worden bij de training.

Drie adviezen voor de regering over het beschermen van rechten voor mensen met een beperking

1. Maak een nationaal actieplan

Volgens het College is er een plan voor lange tijd nodig. Bijvoorbeeld een nationaal actieplan. Dat is een plan voor heel Nederland. Met duidelijke maatregelen om toegang tot de rechter te beschermen. Zodat de problemen die mensen nu hebben, worden opgelost. Dit plan moet de regering maken.

2. Onderteken het Facultatief Protocol

De rechten van mensen met een beperking staan in het VN-verdrag handicap. Veel landen hebben dit verdrag ondertekend. Toch zijn er landen die zich niet aan alle afspraken van het verdrag houden. Als inwoner van zo'n land kun je dan je klacht voorleggen aan het VN-comité handicap. Dat is een internationaal comité, een werkgroep met mensen uit verschillende landen. Het comité kijkt dan of de regering zich aan de mensenrechten uit het VN-verdrag houdt.

Dit kan alleen niet bij alle landen.
Dit kan alleen bij landen die het Facultatief Protocol hebben ondertekend. Nederland heeft het Facultatief Protocol nog niet ondertekend. Het College vindt het heel belangrijk dat Nederland dit wel doet.

3. Ook in Caribisch Nederland

Het College vindt dat het VN-verdrag handicap ook moet gelden in Caribisch Nederland. Dit zijn de eilanden Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. Zodat mensen met een beperking op deze eilanden ook meer rechtsbescherming krijgen.

Voor vragen of opmerkingen:

neem contact op met het College voor de Rechten van de Mens via
info@mensenrechten.nl of tel. 030 - 888 38 88

www.mensenrechten.nl